

TURUN HAUTAUSMAA 60 hehtaaria muistoja ja kulttuurihistoriaa

TURUN HAUTAUSMAA vihittiin käyttöön vuonna 1807. Piirustukset uutta hautausmaata varten laati arkkitehti Charles Bassi. Hautausmaan tuolloinen pinta-ala oli kolme tynnyrialaa eli puolitoista hehtaaria. Useiden laajennusten jälkeen Turun hautausmaa on kasvanut nykyiseen 59,2 hehtaarin kokoonsa.

Turun hautausmaalla on noin 45 000 hautaa. Hautausmaahan haudataan vuosittain noin 1350 vainajaa. Tuhkauksen osuus nousi 75 prosenttiin vuonna 2006.

Hautausmaalla on runsaasti kulttuurihistoriallisesti merkittävien vainajien hautoja ja arvokkaita, nimekkäiden kuvanveistäjien suunnittelemaa muistomerkkejä ja veistoksia.

Hautausmaalla on kaksi siunauskappelia. Alueen keskellä kohoaa arkkitehti Erik Bryggmanin piirtämä Ylösnousemuskappeli vuodelta 1941, ja vuonna 1967 vihittiin käyttöön hautausmaan kaakkoiskulmassa oleva professori Pekka Pitkäsén suunnittelema Pyhän Ristin kappeli ja krematorio. Molemmat kappelit ovat rakennus- taiteellisesti merkittäviä.

Hautausmaata on laajennettu kaikkiaan kaksitoista kertaa. Kartan kirjainmerkinnät viittaavat näihin laajennuksiin. Bassin suunnittelema hautausmaan vanhin alue sijaitsee nykyisten kortteleiden V.2.2–V.2.5, V.3.2–V.3.5 ja V.4.3–V.4.6 kohdalla. Toinen laajennus vihittiin käyttöön vuonna 1849. Se sijaitsee nykyisten V.1.2–V.1.5 kortteleiden kohdalla. Kolmas laajennus saatiin heti perään vuonna 1850 ja se käsittää nykyisten kortteleiden V.5.3 ja V.5.4 alueen. Neljäs laajennus vuodelta 1863 käsittää loput nykyisestä V-alueesta. Viides laajennus vuodelta 1891 sisältää linjojen U.1–U.5 kolme pohjoisinta korttelia sekä lisäksi korttelit U.1A ja U.1.4L.

Loput laajennukset on tehty 1900-luvulla. Kuudes laajennus sijaitsee Ylösnousemuskappelin ympäristössä U-alueen keskellä. Tämä noin 10 hehtaarin alue vihittiin käyttöön vuonna 1920. Seitsemäs laajennus, noin 8 hehtaaria, käsittää loput eli kaakkoisosan U-alueesta. Se vihittiin käyttöön vuonna 1944. Kahdeksas laajennus on E-alue vuodelta 1971. Yhdeksäs laajennus käsittää K-alueen ja S-alueen eli Uurnalehdon, alueet vihittiin käyttöön vuonna 1981. Kymmenes laajennus on Muisto-lehto vuodelta 1983 ja yhdestoista sirottelualue vuodelta 1991. Sirottelualue on Muistolehdon eteläpuolella oleva metsikkö. Viimeisin eli kahdestoista laajennus on Vete-raanilehto. Se vihittiin käyttöön vuonna 1996.

Turun hautausmaalla on myös muiden uskontokuntien hautausmaita. Ortodoksinen hautausmaa perustettiin vuonna 1823, roomalaiskatolinen vuonna 1936, islamilainen vuonna 1915 ja juutalainen hautausmaa on ollut käytössä jo 1800-luvulla.

Tunnettujen henkilöiden hautoja

- 1 Candolin, Carl ja Amanda Candolinien "palvelijatarkodin" lahjoittajat
- 2 Andersson, Otto Åbo Akademin musiikkitieteen professori
- 3 Petrelius, G. A. Kunnallisneuvos, suurlahjoittaja (veistos Felix Nylund)
- 4 Renvall, Aurora Kissojen ystävä, "Kissamamma"
- 5 Liukoinen, Gabriel Kauppias
- 6 Cowie, David Mekaanikko, teki Suomen ensimmäisen höyrylaivakoneen
- 7 Ketonen, Arvo ja Irja Turun Sanomien toimitusjohtaja (veistos Jussi Mäntynen)
- 8 Jacobsson, Alfred ja Hélène Turun biologisen museon lahjoittajat
- 9 Kemppi, Usko Musiikkineuvos, säveltäjä ja sanoittaja
- 10 Ekman, Robert Wilhelm Hovimaalari, Tuomiokirkon pääkuorin freskojen tekijä
- 11 Jörgensen, Carl Laivanrakennusinsinööri
- 12 Barker, John Mekaanikko, Barkerin puuvillakehräämön perustaja
- 13 Chiewitz, G. Th. P. Kaupunginarkkitehti, kirkkoja monessa kaupungissa
- 14 Unonius, Oskar Tullin esimies (reliefi Walter Runeberg)
- 15 Malm, C. O. Suomen ensimmäisen kuuromykkäkoulun perustaja
- 16 Crichton, William Siviili-insinööri, Wm. Crichton & Co Ab:n perustaja
- 17 Grönberg, Aline Kauppaneuvos, "vanumamma"
- 18 Dahlström, Svante Professori, lukuisia teoksia Turun historiasta
- 19 von Heideken, Carl Heidekenin synnytysairaalan perustaja
- 20 Löfgren, Erik Taidemaalari ja muotokuvamaalari
- 21 Sora, Totti Arkkitehti, toinen Martinkirkon suunnittelijoista
- 22 Lehtinen, J. R. Lehtisen konditoriakahvilan perustaja
- 23 Onninen, Alfred Onnisen vesijohtoliikkeen perustaja (veistos Eemil Halonen)
- 24 Thuneberg, Otto Lehtori, Turun NMKY:n perustaja
- 25 Lydén, Edvin Taidemaalari, Suomen varhaisia modernisteja
- 26 Paasio, Rafael SDP:n pj, pääministeri (muistomerkki Heikki Häivöjä)
- 27 Cramp, William Engl. liikemies, Turun hautausmaan ensimmäinen vainaja
- 28 Cajander, Henrik Piirilääkäri, otti Suomen ensimmäisen valokuvan 1842
- 29 Hartman, Gabriel Kirjastonhoitaja, muistomerkki hautausmaan vanhimpia
- 30 af Ursin, Nils Robert Lehtori, Suomen työväenliikkeen uranuurtaja
- 31 Rettig-suvun perhehauta Fredrik von Rettig, kauppaneuvos, kirjastotalon lahjoittaja
- 32 Kaijala, Ilmari Taiteilija
- 33 Siltanen, Sylvi Suomen ensimmäinen maaherraksi nimitetty nainen
- 34 Laine, Jarkko Kirjailija, runoilija
- 35 Mäntynen, Jussi Kuvanveistäjä, tunnettu eläinveistoksistaan
- 36 Keihänen, Åke Kalevi Keihäsmatkojen perustaja, valmismatkojen uranuurtaja
- 37 Bergenheim, Edvard Arkkipiispa vuosina 1850–84
- 38 Kontu, Arvi Maanviljelysneuvos (veistos Jussi Vikainen)
- 39 Carlsson, Sune Säveltäjä, Turun ruotsalaisen seurakunnan urkuri
- 40 Spiik, Johan Wilhelm Vanginvartija (muistomerkin teki murhamies Matti Haapoja)
- 41 Mäkilä, Otto Taidemaalari, turkulaisen surrealismin johtohahmo
- 42 Rafael, Erich Ministeri, Haagin tuomioistuimen jäsen (veistos Eemil Halonen)
- 43 Sarmasto, Rami Näyttelijä, kuoli nuorena auto-onnettomuudessa
- 44 Aminoff, Fredrik Eversti Venäjän armeijassa, "tšetseenien kahu"
- 45 Åkerman, Fabian Lahjoitti Turun hautausmaalle 1. kappelin 1877 (purettu 1954)
- 46 Augustin, Mathias Ruukinpatruuna, hautakivialaatta hautausmaan vanhimpia
- 47 Dahlströmien sukuhauta Veljekset Ernst ja Robert lahjoittivat Turulle taidemuseon
- 48 Renvall, Torsten Arkkipiispa vuosina 1884–1898
- 49 von Schantz, Carl Kapteeni, mainittu Vänrikki Stoolin tarinoissa
- 50 Lillja, J. W. Kirjakauppias, sanomalehtien kustantaja ja toimittaja
- 51 Bassi, Charles Valtionarkkitehti, Suomen intendentinkonttorin johtaja
- 52 Julin, Eric Kauppaneuvos, perusti Turun VPK:n
- 53 Tulindberg, Erik Kamarineuvos, Suomen ensimmäinen tunnettu säveltäjä
- 54 Westerholm, Victor Taidemaalari, maalasi monumentaalisia saaristomaisemia
- 55 Tammisto, Aki Pikajuoksija, Turun Sanomien urheilutoimittaja
- 56 Bergbom, Augusta Johannes Takasen reliefissä
- 57 Hiisku, Helka Runoilija, kirjailija
- 58 Hyvönen, Väinö Rovasti, kirkon nuorisotyön uranuurtaja
- 59 Lundell, Agnes Suomen ensimmäinen naisjuristi
- 60 Mikkola, Antti Valtioapäivämies "Laki-Antti" (reliefi Emil Wikström)
- 61 Wiklund, Axel Kauppaneuvos, perusti tavaratalon (veistos Eemil Halonen)
- 62 Johansson, Gustaf Arkkipiispa vuosina 1899–1930
- 63 Kaila, Erkki Arkkipiispa vuosina 1935–44
- 64 Huovinen, Lauri Tuomiorovasti, professori
- 65 Lehtonen, Aleksi Arkkipiispa vuosina 1945–51
- 66 Lindberg, Augusta ja Ernst Ernst Lindberg, toimittaja ja kirjailija (reliefi Robert Stigell)
- 67 Pinello, Nils Henrik Kirjailija, perusti Turun ruotsalaisen teatterin
- 68 Gyllich, P. J. Kaupunginarkkitehti
- 69 Trapp, Christian Kauppaneuvos, Porvoon valtiopäivien puheenjohtaja 1809
- 70 Nurmela, Tauno Akateemikko, Turun yliopiston rehtori ja kansleri
- 71 Pikarla, Uno Rakennus Oy:n perustaja (veistos Jussi Mäntynen)
- 72 Appelgren, Arvid Kenraalimajuri (veistos Eemil Halonen)
- 73 Koskenniemi, V. A. Akateemikko, TY:n rehtori, runoilija (reliefi Jussi Vikainen)
- 74 Karjalainen, Kastehelmi Lausuntataiteilija (reliefi Niina Sailo)
- 75 Hannula, Frans Lähetyssearnaaja, Hannulan herättyksen johtohahmo
- 76 von Wright, Kerttu (veistos Satu Hassinen)
- 77 Hirvikanta, Valde Hovioikeuden presidentti, kansanedustaja, surmattiin kotiovellaan
- 78 Nieminen, Senni ja Mäkelä, Taito Näyttelijäpariskunta, esittivät radiossa suosittua Sandra ja Arvidy -kuunnelmaa
- 79 Jalava, Väinö Kauppias (veistos Jon Karsten)
- 80 Jacobsson, Ferdinand Kauppaneuvos (veistos Veikko Jalava)
- 81 Mäkinen, Ulla Luokanopettaja (veistos Simo Helenius)
- 82 Taipale, Armas Varatuomari, kiekonheiton olympiakulta Tukholmassa 1912
- 83 Kivistö, Ukko Yliopettaja, nuorisokirjailija, partiojohtaja
- 84 Juva, Einar W. Rehtori, historioitsija, mm. Suomen kansan aikakirjat
- 85 Saarinen, Jarno Moottoripyöräilijä, kuoli kilpailussa Italian Monzassa
- 86 Haahtela, Sampo Kouluneuvos, rehtori, kirjailija
- 87 Schalin, Teodor ja Greta Taidemaalari-pariskunta, Teodor myös kuvanveistäjä
- 88 Rautala, Emil Taidemaalari, muotokuvamaalari Kaipainen, Unto ja Margit Taidemaalari-pariskunta
- 89 Rinne, Kustaa Rakennusmestari (veistos Jussi Vikainen)
- 90 Airamo, Hemmo Näyttelijä, ohjaaja, muistetaan tv-sarjasta Hilma ja Akseli
- 91 Hartola, Gustav Liikemies (veistos Jon Karsten)
- 92 Nurmi, Paavo Kestävyysjuoksija, "juoksi Suomen maailmankartalle"
- 93 Helisevä, K. F. (reliefi Jussi Vikainen)
- 94 Baer, Willy Taiteilija, Turun Mikaelinkirkon alkuperäiset lasimaalaukset
- 95 Lähdenmäki, Olavi Teologian tohtori, eduskunnan puhemies

- 96 Bryggman, Erik Arkkitehti, Ylösnousemuskappelin suunnittelija
- Bryggman, Carin Sisustusarkkitehti, Erik Bryggmanin tytär
- 97 Väisälä, Yrjö Tähtitieteilijä, professori, Suomen Akatemian jäsen
- 98 Läntinen, Eero Opetusneuvos, Turun NMKY:n pääsihteeri yli 50 vuotta
- 99 Perko, Eino Poliisimestari
- 100 Leikko, Liisa-Maija Kaunis pienen tytön muistomerkki (veistos Jarkko Roth)
- 101 Laihonen, Birger Turklaisten tuntema kauppatorin nakkikauppias
- 102 Wahlroos, Bror Kansliapäällikkö
- 103 Mäkinen, Jarno YK:n sotilastarkkailija, sai surmansa Libanonissa
- 104 Kuiru, Auno Jääkärivestintäluutnantti, Mannerheim-ristin ritari
- 105 Sakrelius, Arvo Teollisuusneuvos, ASA-radion perustaja
- 106 Lehtimäki, Konrad Työläiskirjailija, kansanedustaja
- 107 Mäkinen, Viljo Kuvanveistäjä, lukuisia julkisia veistoksia Turussa
- 108 Klimescheffskij, Simo Kunnallisneuvos, Suomen Pyöryläyunionin kunniapuh.joht.
- 109 Scheinin, Arje Turun yliopiston rehtori, ksylitolin tutkija
- 110 Polva (Polviander), Anni Nuorisokirjailija, Tiina-kirjojen luoja
- 111 Klami, Hannu Tapani Oikeustieteen professori
- 112 Siivonen, Hannes (Juho) Taidemaalari, Turun yliopiston kirjaston vahtimestari
- 113 Pietilä, Reima Arkkitehti, töitä mm. Mäntyniemellä (veistos Viktor Jansson)
- 114 Forssell, Karl-Erik Porvoon hiippakunnan piispa
- 115 Hellsten, Voitto Pikajuoksija, kansanedustaja

Turun ja Kaarnan seurakuntayhtymä

Turun hautausmaa KARTTA

Kohteet

- 1 Pyhän Ristin kappeli
- 2 Ylösnousemuskappeli
- 3 Sankarihaudat
- 4 Urnahauta-alue
- 5 Muistolehto
- 6 Veteraanilehto
- 7 Sirottelualue
- 8 Huoltokeskus

Julkiset muistomerkit

- 1 Nunnahaudan muistomerkki
- 2 Menneitten sukupolvien muistomerkki ja -paikka
- 3 Aunuksen kävijäin muistomerkki
- 4 Työväenluokan veljeshauta 1918
- 5 Sähkölaitoksen räjähdyksessä menehtyneiden muistomerkki (U.4.3.1.8)
- 6 Punavankien joukkohautojen yhteismuistomerkki
- 7 1941-44 veljeshauta
- 8 Inkeriläisten vainajien muistomerkki
- 9 Karjalaan jääneiden muistomerkki
- 10 Meren uhrin muistomerkki
- 11 Turun hautausmaan sankarihautojen yhteinen muistomerkki
- 12 Tuntemattoman sotilaan hauta (U.8.3.8.15)
- 13 Tuomiokirkon alueelta siirrettyjen vainajien muistomerkki
- 14 Koskikivi (Lehtisten sukuhauta)
- 15 Muistolehdon yhteismuistomerkki
- 16 Neuvostosotilaiden yhteishaudan muistomerkki

- Kivimuuri
- Ortodoksinen hautausmaa
- Katolinen hautausmaa
- Juutalainen hautausmaa
- Islamilainen hautausmaa

- B 11,111,116 Bussipysäkki; bussin nro
- ☀ Kukkamyynti
- WC Wc:t
- P Parkkipaikka

